

Vychází 1., 10., 20. každého měsíce o 10. hod. Expedicí se nachází v obchodnictví musikalí u „Beethovenu“ u Roberta Veita v Nových alejích č. 116. Kdo všechna čtyři čtvrtletí odebere, obdrží praemii.

DALIBOR.

Předplácí se: čtvrtl. 1 zl. půll. 2 zl., celor. 4 zl. rak. č. S poštou: čtvrtl. 1 zl. 15 kr., půll. 2 zl. 30 kr., celor. 4 zl. 60 kr. rak. čísla. Pro státy německé: půlletně 1 tol. 10 nov. gr., celoročně 2 tol. 20 nov. gr.

Hudební časopis s měsíční notovou přílohou a s roční praemií.

Odpovědný redaktor:

Emanuel Meliš.

20. lipna.

Nakladatel:

Robert Veit.

Kancelář pro překládání a opisování jakož i redakce Dalibora nachází se v hostinci u arcivévody Štěpána přes dvůr, 1. poschodí, číslo 33. Listy objednavací a dopisy na redakci necht se franko sem zasílají.

Zpěv mladcův *).

Chutě bratří pádným cepem
hrachové ty na víchy,
vrátný ať nám nevymlátí
s poklasným pak kožichy.
Klepyty, klep, klepyty klep,
k pátru neste svižný cep.

Jak se krásně z lusků trolí
hrách ten, že byl suchý rok,
chutě bratří pádným cepem
taktu držte hezký krok.
Klepyty klep, klepyty klep,
tak má mužně chodit cep.

Tak ty cepy hovor vedly
hlučně a zas po tichu,
rekovní když mlátivali
bratří druhdy z kalichu.

Klepyty klep, klepyty klep,
tak na přilby zvonil cep.

Chutě bratří pádným cepem
s mužným v oku pohledem,
necht uvidí náš pan správce,
mlátit že my dovedem.

Klepyty klep, klepyty klep,
tak dopadej k mlatu cep!

F. A. Svatovský.

Slovo o plechových dechových nástrojích.

Podává J. B - ý.

(Pokračování.)

Pozorují-li se plechové nástroje ve své původní způsobilosti, musí každý připustiti, že měly velmi mezerovitý tonosled (škálu). Tento nedůstatek byl příčinou, že se už ode dávna mnohostranné přání projevovalo, by se k opravám a k vyplnění mezer čelilo. Pokusy, v ohledu tomto učiněné, podaly sice utěšených, avšak nedostatečných výsledků.

Jeden z nejstarších pokusů bude as ten, že se počátečný nástroj takto uspořádal. Strčilyť se totiž do sebe dvě rovnoběžné roury (trubky), jimižto se snadno šoupati dalo. Tím se docílilo, že se roury tyto dle přání vytáhnouti neb zastrčiti daly.

Takovýmto vytahováním rour u nástroje vyplnila se dle přání v půltonech mezera chromaticky od jednoho tónu k druhému. Za tou příčinou bylo, když prázdná mezera mezi prvními oběma C vyplněna býti měla, zapotřebí jedenáct takých půltonových tahů (prodloužení). Na př.

c	h	b	a	as	g	fis	f	e	es	d	cis	c
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		

Prázdná prostora od g až c žádá šest takových tahů (prodloužení). Na př.

Malé	fis	f	e	es	d	cis	Malé
g	1	2	3	4	5	6	c

Prostora mezi následujícím c—g žádá čtyř.

c	h	b	a	as	g
1	2	3	4		

Mezi e a c třech, n. př.

e	es	d	cis	c
1	2	3		

Mezi g—e pak b—g dvou, n. př.

g	fis	f	e	b	a	as	g
1	2			1	2		

*) Kdoby nám přiměřenou hudbu pro 4 mužské hlasy k této básni zaslal, užijeme jí v „Záboji.“ Red.

Výše nahoru toliko *jednoho*, n. př.

$$\frac{h}{c} \frac{1}{b} \left| \frac{cis}{d} \frac{1}{c} \right| \frac{dis}{e} \frac{1}{d}$$

Zde poznamenati sluší, že púltony v *hloubce* co do tahu, delšího prodloužení (vytahování) rour než v prvních délkách žádají.

To se zkoušelo na všech plechových nástrojích; avšak při žádném nástroji nemělo to trvajících výsledků, než u *posauny*, jelikož se jí ze začátku pouze užívalo k *chorálům*, sestávajícím z *dlouhých* not neb z takových, které se *zdlouha* přednášeti měly. Z té příčiny měl foukač dostatečný čas, vytahováním a zastrkováním rour od jednoho tonu k druhému přijíti.

Posauna s klapkami (Ventiltrompete) spočívá též na základě *prodloužení*, toliko s tím rozdílem, že tato již v nástroji samém udělána jsou, co zatím u předešlé *posauny* s velkým namáháním a cvičením se dělali musejí.

U nástrojů, u př. *lesnic* a *polnic* užívalo se jiné metody. Zavedla se *změna v ladění*. Přidělaly se totiž celé pro sebe stávající prodloužené částky k nástroji, které se *obloukem* (Krummbogen) nazývaly, by se do jiného tonu pískati mohlo. Nástroj sám však měl jen vždy pouze *přirozené tony*; chromatické škály nedalo se na něm vyvésti a foukač musel vždy značný počet takových oblouků při sobě nositi, by jich, jak to kus požadoval, s prospěchem užil *).

Foukač na *tenorovou* a *altovou* *posaunu* vystačí s 1, 2, 3, 4, 5, 6 tahy v objemu tonu na svém nástroji; foukačům na *bassovou* *posaunu* je první oktáva *jedenácti tahů* nevyhnutně potřebná. Jelikož se nedá v celém provedení *jedenáct tahů* i co do zhotovení nástroje i co do provedení příliš krátkého ramena mysliti, zhotoveny jsou v pozdějším čase pro *bass* nástroje, kteréžto ve své poloze tonu o jednu *kvartu* neb *kvintu* níže leží, při čemž tahy 7., 8., 9., 10., 11. odpadnou. Tím se též zvýšila a rozmnožila *plnost* a *síla* tonu; avšak zde zase tolik sluší podotknouti, že púltonové *tahy* ještě delšími se stávají. Za tou příčinou zdá se cesta od jednoho tonu k druhému mnohem vzdálenější.

Klapky (Ventile) byly při svém povstání toliko pro *lesnici* a *polnici* (trompetu) určeny. Lepší náhled výtečníků uvedl je k všeobecné potřebě u *posau* a to v rozsáhlé míře; neboť na takém to nástroji se rychle učilo a s ním snadno zacházelo. Nástroje tyto jsou všude rozšířeny, ano i v *Itálii*, v *kolébce* to *hudby*, musela tažná *posauna* této ustoupiti. To dosvědčují lidé z *Itálie* přišedší a nesmírný vývoz, jenž se s *klapkovými* nástroji z *Francie*, *Rakous* do *Itálie* dělá.

*) Slavní mistrové hudebního umění dosahovali těmito ač neúplnými prostředky a aniž by přílišné výše užívali, krásných a vznešených výsledků. Poz. red.

Ostatně víme z jistého pramene, že bývali hrdinové hudebního umění, n. př. *Rob. Führer, Kunz, Lachner, Karel Pitsch, Pixis, Fr. Škroup, V. Tomášek, Triebensee, Div. Weber, Weigl, J. Vitásek* a mnoho jiných též uvedení *klapkové posauny* naklonění a o uvedení její pečovali.

(Pokračování.)

Slovo o českých národních písních.

Podává L. Zvonař.

Jak se páry v krápěje, a krápěje v praménky srážejí, tak srážejí se jednotlivé tóny, výrazy to citu, v písni. Člověk s těžší tomu pudu odolá, aby si ve vyšších okamžicích života nezaspíval. „Zpěv jest zájisté,“ jak *Sušil* v předmluvě k církevním hymnům praví, „zjev, výjev vnitřní radosti, vnitřního smutku, vnitřní lásky a naděje, slovem citův, jimiž duše oplývá. A proto člověk oplývající citem mimoděk si zazpívá. Nevolky mu vzejde hudební myšlenka, on ji musí vyslovit, aby sobě odlehčil. Bývá šťasten v takovém okamžení, pozapomíná, že jest obyvatelem lkajícího údolí, a jedná se mu v tom pádu málo o slovo. Vyslovil co cítil, učinil svému pudu za dost, a více dokázati nechtěl. Tvrzení toto se zdá být trochu smělé, a přec není bez důvodu. Jak často slyšíme zpívat bez všeho slova? Domnívat se, že by si k zpěvu pohnutý k nápěvu jen slova myslil, jest příliš nepřirozené a nedá se to od lidu často při práci zpívajícího očekávat. Vykonává on zpěv častokráte tak mechanicky, že při něm docela na jiné věci myslí. — Jindy jinak si počíná. Chtěje své city jiným sděliti, vyjadřuje je slovem, a hledě jim většího výrazu i dojemnosti dáti, pojí se slovem tóny. Povstávají tak dva druhy písní; první jsou zajisté ty nejlepší písně beze slov; druhé jsou písně v obyčejném smyslu slova. Že však člověk rád radost i žalost s jinými sdílí, vysvětlíme si také, že písní druhého druhu mnohem více stává, než prvního. Takovým způsobem povstávají národní písně vůbec.

Každý národ má své zpěvy národní; *jakost* a *mnohost* jich závisí od toho, jak mnoho smyslu a lásky pro hudbu národ má. Národ český jest od jakživa co hudby milovný znám, a jeho písně se potkávají všady s největším oučastenstvím, kdekoli se jen vyskytnou. Máme důkazy, že české písně národní získaly jak cílého *Fraucouze*, tak vážného *Angličana* i přísného *Teutona*. Příčina toho leží zajisté ve zvláštním, nejčistší hudbu dýšícím rázu, a v každém ohledu pravé dokonalosti. Činí každá výborně zaokrouhlený celek, i vyhovuje skoro každá nejvybroušenější krasochuti.

Jest docela přirozené, ptáme-li se po stáří a původci té neb oné písně, ne snad pro to, že by tím

píseň větší ceny neb vážnosti nabyla, nýbrž z pouhé zvědavosti. Či jest to, komu to sluší, kdo to vyrobil, jsou skoro nejprvnější otázky, které klademe, když jsme něco viděli, co nás zaujalo. Tak také bychom rádi zvěděli, kdo tu neb onu dojímavou národní píseň a kdy ji složil. Co se toho týče, myslím, že v tom naše zvědavost nikdy ukojena nebude. O tom by nás mohly jen háje, role, louky a klidné chýžky vlasti naší zpravit. Ony byly svědkové, když písně povstávaly. Co se stáří písní národních týče, můžem skoro s jistotou říci, že velká část jich sotva trojí lidský věk přesahá. Tvrdit, že by ony z pokolení na pokolení stále přecházely, nedá se ani mysliti, neřku-li odůvodniti. Podléhá zajisté píseň národní, abychom tak řekli, modě. Každá povstane, trvá po čas, a bývá poodložena; jiná nastupuje na její místo. A v skutku jest to docela přirozená věc. Kde v národu pro hudbu tolik smyslu a lásky, lze se nadíti, že on v skládání nových písní neustane. Domnívati se, že bude stále již známé přetřepávat, to by skoro slušelo tvorčí sílu mu upírat; žádat, aby je stále zachovával, bylo by tvoření zapovídat. Mnohá píseň se ovšem dovedla po staletí udržet; jest to však výminka, která právě vyslovenému tvrzení není na ujmu. Avšak, kdyby všechny nám z Erbenovy sbírky známé písně vysokým stářím honositi se nemohly, jest pro to pro všechno přece jádro jejich starodávné. Jádro to jest vůbec povaha českého národa, která již od pradávných časů co jemná, outlocitná i outlomyslná, podajná, pohyblivá i lehce unášelivá, jakož i časem vrtkavá, neodhodlaná, však ale v zasazení se o důležité věci vytrvalá i při stání na svém neústupná známa jest. Necht se mluví v našich časech o odrodění cokoli, osmělujeme se přec tvrditi, že se národ v hlavní povaze nezměnil. Tytéž vady a cnosti, jež na předcích svých vidíme, shledáváme i nyní. Stejných poměrů s předky, a ujríme, že povaha potomků tatáž jest.

(Pakračování.)

Slovo o mších Fr. Brixio vůbec a o jeho postních zvlášť.

(Pakračování.)

Nyní začne sopran (chor) se slovy „*Et resurrexit tertia die*“ (a vstane třetího dne) v Andante s jednoučárkovaným H, jež takřka dominantní akkord z E-moll představuje, ostatní hlasy ho následují po dvou čtvrtích. Při slovích „*secundum scripturas*“ (dle písma) obrátí se skladatel z E-moll k paralelní Dur-tonině. Sopran (solo) pronese slova „*et ascendit in coelum*“ (a vstoupil na nebesa) v osmičkových notách od jednoučárkovaného až k dvoučárkovanému g vystupu-

jíc, co zatím alt hned po první čtvrti, co sopran nastoupil slova „*sedet ad dexteram Patris*“ (sedí na pravici otce) v širokých notách pevně přednese.

Tenor přidruží se po jednom taktu se slovy „*et iterum venturus est cum gloria*“ (a zase přijde v slávě) k tomu a bass následuje tenor taktéž po jednom taktu se slovy „*judicare vivos et mortuos*“ (soudit živé i mrtvé). Sopran začne na konci posledního sola, jež se od G-dur k G-dur ubírá se slovy „*cujus regni non erit finis*“ (jehožto království věčně potrvá) a obrátí se opět k D-dur.

Když byl sopran úplně skončil, vstoupí bass do E-moll se slovy „*et in spiritum sanctum Dominum*“ (a v ducha svatého Pána), načež alt a tenor po dvou čtvrtích současně vstoupí a v souměrném pohybování slova „*et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit*“ (a oživujícího, jenž vychází od Otce i Syna) pronášejí. Mezi tím co tyto dva hlasy k závěrce se kloní, začne sopran, z E-moll vycházející se slovy „*qui cum Patre et Filio*“ (jenž s Otcem i s Synem), a ubírá se ku G-dur. Chór začne po ukončeném solu v tétěž tonině a přednese slova „*simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas, et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam*“ (jemu zároveň se kláníme a jeho spolu oslavujeme, jenž mluvil skrze proroky a jedinou svatou katolickou a apoštolskou církev).

Zde se dotýká tonin G-dur, D-dur, A-moll a C-dur. Odtud obrátí se tato chorová věta ku G-dur, kdež úplnou závěrku učiní. O tuto opírá se bezprostředně solo sopranové a altové pronášející slova „*confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum*“ (vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů). Modulatorní obrat jde z G-dur do H-moll. Chór vstoupí okamžitě, když byl trojzvuk H-moll do stejnojmenného trojzvuku Dur co dominantu z E-moll přešel, se slovy „*et vitam venturi saeculi*“ (a v život věčný) učiní poloviční závěrku, načež fugová expozice nastoupí, jež slovo „*amen*“ převezme.

Věta tato končí plagální kadenci. Toto „*Credo*“ poskytuje badateli umění dostatečné příležitosti, by Fr. Brixio v trojím ohledu obdivoval, totiž: co básnického skladatele, kontrapunktistu a věřícího křesťana.

(Dokončení.)

Z Odessy.

(Pakračování.)

(O ústavech vůbec. — Ústav paní Larchéové a p. Hepnera. — Císařský dívčí ústav.)

Naučných ústavů, jak to v každém větším městě bývá, stává též zde velmi mnoho a to jest co litovati,

že žádný veřejný hudební ústav pro piano, zpěv, theorii atd. naše Odessa nechová, tak že milovníci hudby neb mladí talentové poukázání jsou toliko na privátní učitele. Předce však nahlídla se toho nutnost, zavést do výchovných ústavů vyučování piana a zpěvu. První provedla tuto myšlenku rodilá Francouzka paní *Larchéová*, která již mnoho let v Odessě ústav svůj zřízený má. Jest to výchovný ústav pro děvčata, v němž se předměty literární, mimo cvičení v rozličných jiných řečích, vyučují v jazyku francouzském. Co do hudby vzdělávají se tam chovanci ve hře na piano a v zpěvu. Zcela podobný ústav tomuto zřídil si v Odessě jistý Němec *Hepner*, však s tím rozdílem, že vyučování odbývá se vesměs v řeči německé.

Mnohem větší důležitosti a pěknějšího zařízení má do sebe *císařský dívčí ústav* pod protektorstvím Její Vel. círovnny matky. Ústav tento zřízen jest dle císařského dívčího ústavu v Petrohradě, leží na předměstí Moldavance a budova, v níž se nachází, vyniká skvostnou výstavností. Jest to veliký, dvoupatrový dům s přímým průčelím. V popředí nachází se krásná zahrada k procházkám na jaře. V zadním díle taktéž, však tato druhá vysázena jest akaciemi, a slouží pro horké leto. Do domu vedou dvoje schody. Ačkoliv teprv pět let se v něm vyučuje, jest již 200 žákyň přijmuto, které za šest let, jež v ústavu tomto stráví musejí, honorár 1200 str. rublů co plat jen za vyučování složí, neboť šat a stravu zdarma požívají. Vyučování rozděleno jest na šest rokův čili tři třídy (třída trvá dvě leta), však doposud jest jich toliko pět a začátkem školního roku bude šestá zřízena. Žákyně se vždy ve třech letech přijímají a ve třech opět propouštějí, o čemž se ke konci obšírněji zmíním; nyní však pozorujme jak každá třída pěkně zřízena. Ona má svou komnatu pro spaní (Dormitorium), jídelnu, tělocvičnu, tančírnu a sál pro přijímání hostů (Empfangsaal), kde každý čtvrtek a každou neděli rodičové neb přátelé své známé scho-vanky tohoto ústavu u přítomnosti jedné z třídních dám navštívit a s ní mluvit mohou. — Předměty, kterým se zde vyučuje, jsou následující: Řečím učí se zde třem, totiž: ruštině, franštině a němčině, v nichž se i některé důležitější předměty přednášejí, jako: dějepisu rusky, francouzsky a německy, taktéž i zeměpisu. Mimo tyto zavedeno jest: krasopsaní, arithmetika, silozpyt (s kabinetem), přírodopis (s kabinetem), konečně náboženství, dle vyznání, v němž žáčky vychovány byly. Učiteli náboženství katolického, protestantského neb jiného vyznání musí se za vyučování zvláště platit. Od tohoto platu osvobození jsou toliko vychovanci ve východní řecko-slovanské víře. Mimo tanečního mistra a učitele tělocviku jest pro každý předmět gymnasiální profesor. Mimo to má ústav tento svého inspektora, sekretáře,

oekonomu, který stojí pod dohlídkou Jeho Exc. generála Orloje.

Konečně vyučování piana a zpěvu jest důležitým faktorem tohoto ústavu. Ve hře na piano cvičí profesor *Kalvic* z Livonie, sestárlá již sl. *Schlemperlova* a sl. *Ema Pfohlova**). Hůře jest již se zpěvem, neb Němec *Rulf* nedá si všemožnou práci, by žákům svým důkladně vše rozebral a mnohým špatným zvykům ve zpěvu je odnaučil. Horlivěji vyučuje Vlaška *Calamari*. Dále vydržuje ústav tento svého lékaře, který každý den jej navštěvuje, vyplácí svou vlastní lékarnu a nemocnici, kdež tři dámy k opatrování churavých ustanoveny jsou. Konečně vykázán jest jeden veliký sál pro hudební zábavy neb společná cvičení schovanek ústavu ve hře s 18 krásnými piany. — Každá třída stojí pod správou dvou třídních dám, z nichž jedna buď rozená Ruska, Němkyně i Francouzka jest. Nazvíce pocházejí z Kuronie a Livonie, nadbaltických to provincií ruských, kdež Němci (šlechta) a Lotyšci (Letten), sprostší lid, vespolečně žijou. Co se týče výhod, jakých ústav tento poskytuje, jsou zajisté nad očekávání, tak n. př. podrží každý služebník a každá služka, jakož všechny třídní dámy a učitelové po 15 letech polovici své služby, po 25 letech celou službu jakožto pensí. Dále uděluje se potřebným dívkám ústavu rozličná stipendia a j. v. Bych ukončila popsání tohoto vzorného ústavu, kterýž po Petrohradském snad prvním jest v Rusku, zmíním se ještě o přijímání a propouštění (absolvování) chovanců. Od sedmi rokův mohou se děvčata z řádných domův do c. dívčího ústavu přihlásiti, kde v každé třídě dvě leta stráviti musejí. Vždy po třech letech slaví se slavně vystoupení schovanek posledního roku hudbou, tancem a jinými zábavami. Odesská vojenská kapela hraje rozličné slavnostní kusy po celý den v stavení samém. Na večer pak odebeře se do některého z velkých tanečních sálů, kdež hlučný ples až do rána trvá a teprv druhého dne u večer končí celá slavnost, mimo koncert a jinou hudební neb divadelní zábavu, skvostnou hostinou.

(Dokončení.)

Gluck a Mozart.

Dva obrazy ze života, podává Karel Adámek.

I.

Gluck byl apoštolem nové hudby, byl jasnou hvězdou, jež se na hudebním obzoru objevivši novým, ja-

*) Sleč. Emilie Pfohlova, rodilá Pražanka, rutinovaná pianistka a žákyně pana prof. Blažka, byla poctěna delší rozmluvou s J. V. carem ruským Alexandrem II., když v loni ústav tento navštívil, kterážto rozmluva se v naší rozmluvě mateřštině odbývala.

nějším světlem pronikla veškeré prostory světa hudebního.

Samoten započal dle starých vzorů pracovati, nabýv prvního hudebního vzdělání v naší staroslavné Praze. Jeho první opery jsou *Artaxerxes*, *Demetrius a pád Gigantů* a m. j. Jsou to práce jeho genia se zděděnými, zastaralými, podrytými formami školy italské. Uznávav nicotu jejich sám je zničil a poprvé k úžasu světa hudebního vystoupil co hlasatel *nové hudby*, jež měla důstojně zastoupiti místo mluvy vždy a všem srozumitelné.

Navrátiv se z Kodaně ve Vídni se usadil a složil znamenitou operu „*Orfeus a Euridike*.“ Napnutost obecenstva sporem kapelníka Hasse a dvorního básníka Metastasia s mistrem rozjitřeného dosáhla nejvyššího stupně, když bylo oznámeno, že tato nová opera bude dávaná na den narozenin Isabelly, choti arcivévody Josefa, ve dvorním divadle. Byloť mnoho u dvora i mezi lidem vypravováno o rozmanitých sporech a stranách, jež na dvoře povstaly. Obyčejně to bývá, má-li nová idea vstoupiti v život a má-li bořit obyčeje a staré zvyky, že tu se všichni křečovitě vztyčují, kteřížto si uvykli hověti klidně a bezstarostně v stínu stromů ač vyhní- lých a vyšeptalých, namahajíce se zachovati pomníky minulosti, mnohdy i slávy své. Avšak nestává moci, ni síly ve světě, jež by byla s to, jednou pojatou za velkou uznanou ideu před porodem zničiti.

Gluckovi byl hlavní podporou tehdejší arcivévoda Josef. Bylť to soucit *zakladatelů* doby *nové*, Gluck měl se státi hudbě tím, čím se Josef II. říši, lidu vůbec stal. Velké duchy poutá moc souzvučících citů a myšlenek a pouto toto vzdoruje všem nájezdům.

Příčiněním Josefa se stalo, že byly vyvráceny veškeré Metastasiem a jeho přívrženci roztrušované, mnohdy směšné, mnohdy i blbé pověsti. Maria Theresia, již se předstíralo, že nová opera Gluckova jest protináboženská, pohanská, Maria Theresia svolila k provedení opery a po Vídni ku nevoli Metastasistů se roznesla zpráva, že dvůr bude prvnímu provozování „*Orfea a Euridiky*“ přítomen. Toť bylo nové kouzlo pro Vídeňany, takové poměry mívají velkých půvabů. Každý pozoroval, že se cos nevšedního připravuje, neboť od dávna nebyl před provozováním nové opery taký ruch a taková živost ve všech kruzích. Gluck a Metastasio byla hesla dne a pod prapory tyto se seřaďovalo veškeré obecenstvo.

Kdož by nebyl s napnutostí očekával den, kdež měla být svedena nikoliv krvavá, ale tuhá bitva v dvorním divadle na poli hudebním, kde se mělo rozhodnouti o velikosti Gluckově, o velikosti jeho učení nad učením dosud stávajícím.

II.

„Hrabě Durazzo tedy určitě se vyslovil, že nepustí od provozování Orfea?“ tázal se Gluck svého přítele básníka Calzabigiho.

„Bohdá, tak pravil intendant na dotaz můj,“ odpověděl tázaný, „bohdá, že i mně bude možná honositi se jakousi zásluhou o hudbu doby nové, jejímž otcem Gluck nazván bude. S pýchou bude mi možná tvrditi, že já jsem přispěl vsaditi vavřín na hlavu mistrovi.“ Vyjádřiv takto nevšední spokojenost nad Vaším novým plodem, mistře, propustil mne.“

„O, nepravil jsem dobře, počínaje dílo pravdy,“ pravil zaníceně Gluck, „že nevymřelo dosud pokolení pravdomyslných na zemi.“

„Smitaje pestré hadry, rozmanité přívěsky, záhyby a řasy, jimiž téměř zakryty byly tvary ušlechtilé bohyně, jež nám od Boha co klenot velecenný udělena byla, snažil jsem se podati světu obraz pravý, nezpitvořený mistrostavby této. I já jsem myslel, jako jistý astronom: „*Bůh utvořil jednodušší hudbu, než jest hudba vaše*.“ Hudbou svou podporuju a přivádím slova a situace poesie k pravé platnosti a k dokonalému významu, aniž bych děj přerušoval, aneb bezpotřebnými nudnými okrasami ozdoboval. Vždy se mi vznášel obraz dobře a pravidelně kreslený, malovaný s přirozeným střídáním světla a stínu, na něm se zdály osoby oživovati. Obrysem takovým musí býti báseň, *slova*; barvou je obživující, nikoliv však pitvořící, musí býti hudba. Poměr tento stal se mým měřítkem, mým vodítkem při komponování.“

„Mistře,“ podotkl ohnivě básník, „a na dráze té jste zbudil úžas, úžas, jenž se podobá triumfu pravdy nade lží.“

„Vy máte větší zásluhu o operu mou než já sám, vy jste podal zdařilé, velké kresby, já je jen maloval a mrtvolám ducha vdechnul.“

„Vy jste tvůrce, já vám podal hmoty,“ odporoval Calzabigi.

„Tak velkých výjevů nedosáhneme mými prostředky jednoduchými.“

„Dlátém,“ pravil básník, „vytvořil Apelles z kamene mistrovská díla svá.“

„Ustaňte! Mohl bych se domnívati, že náležíte k třídě hnusných pochlebníků. Nepsal jsem hudbu svou, abych byl oslaven, psal jsem z lásky k bohomluvě této, z lásky k lidstvu, jemuž po tak dlouhé doby pravý vkus, jež hudba poskytnouti nemůže, byl odcizen.“

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z Prahy.

Starovské divadlo. „Postilion z Lonjumeau.“ (Dokonč.) Do komnaty, v níž markýz z Corey na svůj nešťastný stav nařiká, vejdu Alcidor a Bourdon, choristé opery královské a zvěstují mu, že se St. Phar dvakráte se oženil. Markýs jásá, neboť nyní snadno pomstí se na svém soupeři a odsoudí oba co jeho spoluvinníky k smrti provazem. V tom vejde sem slavnostní průvod. Markýz přeje jim ironicky blaho a štěstí a odkvapí pro městskou stráž. Všichni se rozejdou až na St. Phara, který se blaženým cítí v tomto novém stavu. Pojednou však vrazejí do komnaty oba choristé k smrti odsouzení, chtějí přehnouti, uzřejí ale St. Phara a zvěstují jemu, že bude oběšen, an se dvakráte oženil. St. Phar sklesne jako borem omráčen k zemi. Oba přehnou, opustí v mdlobách ležícího tenoristu. Na druhé straně komnaty rozlínou se dvě a Madelaina (převlečená paní z Latour) vejde se svíčkou v ruce. Však jaká hrůza pojme oba, an se poznají. St. Phar klekne před ní na kolena a prosí ji za odpuštění. Madelaina mu odpustí — v tom ale chápe se jej opět stráž na rozkaz markýzův. Paní z Latour zastoupí jim cestu a vyzná svému muži, že ona, bývalá Madelaina, jest nyní paní z Latour a že tudíž svou vlastní ženu dvakráte k oltáři vedl, za kterýžto přestupek v zákonu žádný trest ustanoven není a tudíž všichni tři zajatí na svobodu puštění býti mají. Markýz zuří, an stráž se odstraní a St. Phar své ženě ve dvou osobách do náručí klesne. (III. dějství.) — Opera tato dosáhla velké popularity, zvláště však je to poštovská píseň, která do lidu vešla. Co se zevnější formy hudebních čísel jakož i vypracování orchestru týče, je všude obratnost a péči skladatelovu viděti; ale přec schází této obratné instrumentaci síla, svěžest a skvělost. Opera tato dosáhne zvláště tenkrát velké obliby, když se výborně provozuje. Ouvertury k této operě nenapsal Adam žádné.

— Nadějný bassista, pan Jind. A. Wohlrath, žák p. prof. Fr. Vogla jest u dvorní opery v Nové Střelici angažován.

— Mladý pianista, pan Lion, jenž se u našeho slavného Alex. Dreyschocka pianu a u ředitele B. Kittla instrumentací učí, odbýval ve čtvrtek dne 12. t. m. v konservatoriu u přítomnosti pozvaných hostů zkoušku své způsobilosti v pianu a instrumentaci. Přednášel capriccio a koncert G-moll od Mendelssohna s průvodem orchestru, z chovanců konservatorních sestávajícího velmi čistě, správně a uhlazeně a osvědčil při tom pružnost v úhozu. S příznivým výsledkem potkala se též paně Lionova ouvertura, kterouž chovanci jeho vedením ohnivě provedli. Při této příležitosti musíme podotknouti, jaká výhoda by to pro konservatorium byla, kdyby se tu pianu obligatně vyučovalo. Jak známo, dostal A. Dreyschock návrh, by u konservatoria Vídenského profesorské místo pianu přijal; nuže proč to neučiní naše jednota k zvelebení hudebního umění v Čechách? A jak snadno by se takové místo pro piano u

zdejšího konservatoria zříditi dalo? Mohlo by se uvéstí pro chovance pianu školné, z kteréhož by se našemu výtečníku slušný plat poskytnouti mohl a zajisté by náš Alex. Dreyschock místo toto přijal. A tak by byl týž věhlasný umělec naší vlasti zachován.

— C. k. pěší pluk arciknížete Štěpána v Rjece přeje si několik chlapců k plukovní hudbě spůsobilých a as 14 neb 15 let čítajících. Chlapci tito musejí se vykázat vysvědčením lékařským, že jsou docela zdraví a dovolením rodičů neb pěstounů od c. k. okresního úřadu stvrzeným. Chlapci znající se něco v nástroji dechovém budou přijati a na útraty pluku do Rjegy odesláni.

— Náš krajan, pan Václav Medek, druhdy učitel hudby u hraběte Wolkenšteina, zvolen jest za prvního městského kapelníka v Sibini (Hermannstadt).

— Náš rodák, pan Egon J. Citerák, pianista a žák Alex. Dreyschocka, jenž od r. 1852 v Kološi v Sedmihradech žije, přibyl do svého rodiště Prahy.

— Náš krajan, p. Slavík, druhdy člen opery v Krakově, angažován jest nyní v Ulmu.

— Nejblíže příští neděli (22. července) zamýšlí zdejší německý mužský zpěvácký spolek udělati výlet do Závisti.

— Hudební literatura. Co nejdřív vyjdou nákladem činného obchodnictví pp. Kristofa a Kuhé písně „v rákosí“ (od L.) od našeho již chvalně známého Ludvíka Procházky; upozorňujeme obecnost na tyto písně co milý příspěvek k domácí literatuře, zvláště pak pp. uspořadatele akademií a koncertů, jimžto zajisté velmi vítány budou.

Z Čáslavi. (Hudba kostelní.) Slíbiv o zdejší kostelní hudbě promluvit, vyplňuji nyní slib a doufám, že některé pokyny moje slušného uvážení dojdou. O pouti sv. Petra a Pavla provozovala se malá mše od B. Schiedermeyera, která prostředně vypadla. Pomyslete však, hrálo se bez bassy! Nevím skutečně, z jaké příčiny se téhož důležitého nástroje neužilo; vždyť přec každému je známé pořekadlo: „Bassa tvrdí muziku.“ Mnohem lépe bývalo by, kdyby od hraní varhan bylo se upustilo než od bassy, a víte proč? Máme zde špatné varhany, jejichžto píšťaly každou chvíli, kdy si zpomenou, kvičí a tím se pobožnost velice ruší. Bylo by žádoucí, by velebné duchovenstvo a slavná městská rada o to se vzaly, by opět varhany se napravit daly. Varhaník, jenž za tím chatrným nástrojem sedí, je vážný kmet, více než 70 let čítající. Práli bychom mu proto, by za sebe některého mladého a výtečného varhaníka dal; neboť slabost je na něm patrně vidět. Zdaž to možná bude, nevíme, neboť jak chorregent tak i varhaník mají buď velmi skromný plat, neb snad docela žádný. Tím méně může zde řeči býti o zakoupení strun na nástroje. Ze všeho tedy vysvítá, že se u nás kostelní hudba nezvedne, dokud osoby tyto slušně placeny nebudou, byť i

zpěvický spolek v hudbě kostelní se zúčastnil. Vyzýváme tedy velebné duchovenstvo a slavnou městskou radu, by v ohledu tom rázně o tak důležitou věc se ujaly; neboť půjde-li to tak dále, klesne v našem starodávném českém městě hudba kostelní docela. Pročež voláme „Caveant consules!“ a kojíme se nadějí, že se v záležitosti té potřebné kroky učiní.

(L.) **Z Hudlic.** (Jungmannova slavnost.) V neděli dne 15. lipna b. r. slavila se v českém Betlémě, našich drahých Hudlicích 87letá památka narozenin zvěčného nestora literatury naší, Josefa Jungmanna (* 16. července 1773, † 14. listopadu 1847). Již časně z rána scházely se tam z okolí a dále, ano ze staroslavné Prahy četní zástupové vřelých ctitelův (bylo jich asi 2000) rodáka našeho. Před chaloupkou samou bylo z čerstvého zeleného klesti učiněno povýšení (návrší), na kterémž poprsí slavného našeho buditele národní literatury naší postaveno bylo a mělo co podkladek Jungmannovo nejslavnější dílo — 5 silných svazků jeho slovníku, kteréž byl tamní škole sám daroval. (Dokončení.)

(Š.) **Z Josefthalu.** (Produkce zpěv. spolku.) Zdejší zpěv. spolek uspořádal ve spojení s Boleslavským zpěv. spolkem dne 15. lipna hudební produkci, jejížto poloviční čistý výnos pohořelým v Plasích určen jest. Prednášelo se 9 německých sborů od F. Abta, K. Zöllnera, Reinhardta, W. Neulinga, vévody Arnošta a Kuntze, pak tři české: „Slovan“ od Vašáka, (nikoliv jak na programě chybně udáno bylo, od Jelena), „Holuběnka“ od Sedláčka, „Lidské srdce“ od J. Otta. Provedení bylo správné a přesné; jen škoda, že se tak málo českých sborů dávalo. Dělal-li to pan ředitel zámyslně, nevím; avšak povážíme-li, že v „Záboji“ již značnou část podařilých kvartetů od Vogla, W. H. Veita, V. Horáka, F. Lablery, V. Zavrtala atd. podána jest, nemůžeme jinak mysliti, než že náš výrok o panu řediteli*) pravděpodobně jest. Ostatně musím podotknouti, že si jen tenkrát zásluhy o české hudební umění získati možná, když se české skladby provozovati budou. Nejpatrnější důkaz toho máme z V. Tomáška. Kdyby též umělec české písně a sbory býval skládal, byl by zajisté miláčkem českého národu; avšak vrhl se cizinec do náručí a cizina se mu odměnila tím, že ho zneuznává.

—b— **Z Kutné Hory.** (Hudební poměry. — Zpěv. spolek. — Hudba městských ostrostřelců.) Chtěl-li by kdo hudební poměry města našeho rozbírat a pravý neustranný úsudek o nich pronesti, octnul by se brzo v labirintu, z něhož by tak snadno pravou cestu najíti se mu nepodařilo; setkal by se se směsicí rozdílných náhledů a úsudků; při všem tom však ale zapotřebí vyhledati si pevného stanoviska a pátrati po pravé příčině, proč zde hudba vůbec málo vřelých ctitelů nenachází; a tu hlavní závadou býti se zdá, že se zde vůbec na důkladné vycvičení v hudbě velmi málo dbá. Hudbě v pravém smyslu se zde nevyučuje nikde, ač tu není mužů neschopných, kteří by úloze té úplně dostáli, ale nedostává

se obecnostva vytrvalého, kteréby cvičencům k důkladnému se vycvičení času popřálo, a kteréby u volení cvičitelů obezřetně si počínalo. Veškeré hudební cvičení děje se zde od soukromníků, a kdo laciněji a v nejkratším čase dítě polku, mazurku neb valčík na pianě hráti naučí, ten bývá nejvíce zaměstnán, a po naučení půl tuctu takovýchto hraček přestává obyčejně další cvičení, neboť potom prý si cvičenec už sám pomůže. Že tato povrchnost pak na ocenění pravé hudby špatného výsledku mívá, leží na bíledni, a z toho pochází i ta nevšímavost k lepší hudbě a zamezuje i dychtivost něco dokonalého poslouchati, neboť při podobných příležitostech se obyčejně říkává: možno, že to bylo hezké, ale tomu my nerozumíme. Aby se tato netečnost ku krásnější hudební stránce jaksi odstranila, a láska k ní zbudila, utvořil se před několika roky zde „spolek zpěvický“ a v krátkém čase svého trvání získal opravdu mnoho ctitelů, a musím říci, že si velmi zdárně počínal, vyjma toliko toho, že si domácích národních skladeb málo všímal, což ovšem toliko řediteli spolku, od něhož volba závisí, přičísti dlužno. Spolek ten uspořádal nám mnohých krásných zábav, i bylo naděje, že poněmáhle bude k rozmnožování lásky k hudbě napomáhali. Však místo harmonie nastala v krátkém čase ve spolku disonance, která velice k rozvedení spolku přispěla, a tak poněmáhle místo coby spolek růsti měl, rozpadával se víc a více, a krásná tato zábava zpěvní nyní toliko několika členy se ještě udržuje. Mnoho se mluvilo o opětém obnovení — ale jen mluvilo, skutek utek, a my letos za celé leto ani jediné zábavy spolku zpěvického jsme neměli. Jedinou hudební zábavu poskytuje nám časem hudební kapela městských ostrostřelců, ač i tu mnoho přáti jest. Sestává kapela ta z dobrých hudebních sil, a má zkušeného kapelníka, ale vzdor tomu pokračuje málo s požadavky času, a hlavně vytknouti se jí musí, že potřebných zkoušek zřídka odbývá, a novějších skladeb si nezaopatruje. — Promluvíme o tom budoucně, jakož i o chrámové hudbě zdejší, pakliže Vám to vhod přijde.

Z Vysokého nad Jizerou. (Hudební poměry.) Museli bychom opravdu druhé, na počet obyvatelů malé, i jinak nepatrné město v Čechách hledati, kde se hudba tak slavně pěstovala, jako zde. Toho důkazem bývala nejen hudba chrámová ale i hudba operní; neboť byl čas, kde se v našem chrámu Páně dávalo: „Velké Tomáškovy requiem“, též se bez obtíží provedly mše od Cherubiniho, Haydna, Alb. Maška, Mozarta, Vitáskova a jiných výtečníků nejen na hlavní dni slavnostní ale i nezřídka na obyčejnou neděli. Co se hudby operní týče, byly od domácích ochotníků u nás dávány opery: Kouzelná flétna, Čarovný Závoj, Švýcarská rodina, Dráteník, mimo jiných divadelních kusů se zpěvy a vlastní hudbou, a vždy s dobrým výsledkem. — Jinak to vypadá ale nyní: klesla zde hudba chrámová, klesla docela i hudba operní, ačkoliv se tu doposavád nevšedních hudebních sil nachází, o čemž nejlépe svědčí oblíbené společnosti hudební, ježto každoročně odtud do Ruska a jinam cestují, nebo na zakázku v lázních hrávají. Proč tedy klesla u nás hlavně hudba chrámová? Doslovní odpověď dáti, není úkol můj; neboť vinit, netečnost vytýkat atd. nechci. Úkol můj jest, veřejně pronešenými slovy prospět celému městu; neboť tak jen nemohu cíle se minouti, pakli

*) Nikoliv pane! Známe p. ředitele co může o českou národnost zasloužilého; avšak máme za to, že v tom jiný háček vzetí bude. Důvěřujte v pana ředitele a uvidíte, že to již v příští produkci vynahrazeno bude. Red.

nejen že k pohoršení závadu nedám, ale zápal vzbudím k horlení, by co skvrnu utrpělo, zase napraveno bylo. Ano, tak jen starou lásku k podporování a pěstování kostelní hudby v našich hudby milovných měšťanech roz-
nitím a zvláště u oněch zastupitelů města, jimžto velikých zásluh v tak důstojné věci dobytí snadno. Proto dokládám, že nechci nikoho souditi, to nechť se soudí každý sám, koho slova má se dotknou. — Jest tomu šestadvacet roků, co veliký požár s celým městem i varhany v kostele zachvátil, od které doby v našem chrámu Páně posvátných zvuků varhan slyšeti nebylo. A přece po ohni i bez varhan pěstovala se zde dlouhá leta hudba chrámová i operní s vřelým účastenstvím k chvále celého města. Bude snad hlavní příčinou klesnutí zdejší kostelní hudby až na ten nejnižší stupeň nouze a bída, která se v Krkonoších zahostila od té doby, co přádlu žádné výživy víc neposkytuje? Pochybuji. Ovšem bývalo v našem městě živo a veselo, pokud přízný obchod šel, ale i za posledních dob osvědčilo měšťanstvo pod chvalným působením předešlého měšťanosty pana Josefa Kramáře, co svorností, dobrou vůlí a spojenými silami docíliti možno.
(Dokončení.)

(XY) **Z Pardubic.** (Koncert. — Zpěvácký spolek.) Ten týden odbýval se ve velké síni v hostinci „na Veselce“ velký koncert, v kterémž jsme příležitost měli, nové hudební síly v plné míře poznati. Osa, o kterouž se všecky kusy při produkci otáčely, byla mladistvá houslistka sl. Alberta Svobodova z Litomyšle. Bydlela několik dní u c. k. úředníka p. Ulricha. Zdejší hudební vzdělanci chtějíce této příležitosti užiti, žádali nadanou slečnu, by k dobročinnému účelu přispěla. Slečna svolila a brzo byl program urovnán. V programu měla sl. Svobodová 2 kusy, ale byla od četného posluchačstva tak vyznamenána, že ještě 1 národní píseň cituplně a výrazně zahrála; osvědčila, že také ona svému slovutnému profesorovi na Pražském konservatoriu, p. M. Mildnerovi, svou mistrnou hrou ke cti slouží. Slečna Vydrová z Chrudimi, která též se několik dní v Pardubicích zdržovala, zpívala 2 altová sola velmi pěkně. Slečna Vaňková hrála kus od Schulhoffa na piano velmi uhlazeně a pěkně. Pardubický zpěvácký sbor zapěl 2 sbory tak rázně a čistě, že velkou pochvalou odměněn byl. Poznali jsme v tom večeru, že naše obyvatelstvo ryze české jest, a nemluví tady o všelijakých třídách, neb tenkrát bylo posluchačstvo jenom vybrané; a přece jsme se přesvědčili, že sbor Český od Jelena se ještě více líbil, než-li na konci sbor německý, tak že zpěváci po české piece vřele voláni byli. Nejvíce se tady vyznačil náš vůbec oblíbený tenorista P. Schülle, c. k. respicient. Jeho krásný, zvučný hlas zasluhuje velkého povšimnutí! — Dvě ouvertury: „Mulate“ od Aubera, a „Stradella“ od Flotova byly tak precísne od c. k. husarské kapelly provedeny, že potlesku zasluhovaly.
(Dokončení.)

(?) **Sedlec v Tábořsku.** Zajisté vážené čtenářstvo nepozastavilo se nad tím, že časopis tento po celý letošní rok nepřinesl ani zmínky z učitelských porad, zdali kromě o zdaru školství i o pěstění hudby rokováno bývá. Nebyloby divu, kdyby někdo nás dopisovatele z též příčiny vinil z netečnosti, ba snad dokonce z nejapnosti v pozorování našem. Nuže nedivte se pp., že počínám se chápati péra, bych podobné domněnky a úsudky odvrátil. — Dne 11. lipna sešli se pp. poradníci okresu Votického v Prčici. Páni poradníci provozovali v kostele hlasem sborovým píseň nedělní „Zde v skroušenosti“ od Haydna.*) Počátek porady započal vzýváním Ducha sv. a pak se přikročilo k věci. Při této poradě nebylo arci ničeho rokováno o hudbě, avšak přec dostalo se mi do rukou vypracování hudby se týkající, které svým časem uveřejním. Páni poradníci po skončení této slavnosti zdatně nejen o skladbách pánů Zvonaře a Horáka mluvili, i rádně několik písní od Jelena, Škroupa, a více k spokojenosti důstojně přednesli, nýbrž zvláštní po prohlídnutí mnohých článků v „Daliboru“ téměř časopisu co nepříznivěji chválu vzdali a o bratrské spojení se uradili, jak by dle svých potřeb kanceláře pro opisování v Praze užiti měli.

Berlín. V album pro divadelní kraj od Blocha vyobrazen jest též výtečný umělec Jos. F. Ticháček co Cola Rienzi z opery téhož jména od R. Wagnera.

Nový York. Moravan Mareček otevřel zde novou operní saisonu s operou „Nabucco.“

Vídeň. Zde zemřel dne 7. t. m. známý violoncellista Antonín Träg, ondy profesor na Pražském konservatoriu a po několik let člen c. k. dvorního operního divadla. Jeho koncerty a přičinění o umění a o vzdělání svého nástroje jsou v Praze ještě v dobré paměti.

L i s t á r n a .

Panu J. H. uč. ve Vol. Mši do Es lze u Kuhé v Praze as za 2 zl. r. č. dostati. Panu Röh. v Kr. Dv. Máme as 60 krásných nových a netištěných sborů; chcete-li některé, pište! Dalibor stojí s poštou 4 zl. 60 kr.

O p r a v a .

V úvaze o skladbách v „Školníku“ povstaly (Dalibor číslo 19) některé chyby, a sice v taktě 7. (se opomenuly kvinty v 2. osmině Sopran má d-a, Bass g-d. V 12. řádku má státi takto: Tenor má g-h Bass c-e, v 17. řád. má státi v závorce (první čtvrt). Na druhém sloupci 18. řád. má státi v 3. a 4. taktu.

*) Viz zpěvy duchovní školy Vodňanské 1854.

Všem uspořadatelům koncertů na venkově oznamujeme, že jim dle žádosti ouvertury od slovanských skladatelů, B. Kittla, Procházky, Glinky, Moniuszki, Aberta, Vojáčka pro určené nástroje obstaráme. Odběratelé „Záboje“ mohou též dostati psané partitury výslých kvartett.

Red. „Dalibora.“